

nationale ombudsman

Rapport

Een onderzoek naar de weigering van het Openbaar Ministerie om schadevergoeding te betalen, toen in beslag genomen spullen niet konden worden teruggegeven.

Oordeel

Op basis van het onderzoek vindt de Nationale ombudsman de klacht over de minister van Justitie en Veiligheid: gegrond.

Leeswijzer

Het eerste deel van dit rapport bevat een verkorte weergave van wat tijdens het onderzoek is komen vast te staan. Daarna volgt het oordeel van de Nationale ombudsman over de klacht.

Wat is de klacht?

De Nationale ombudsman deed onderzoek op basis van de volgende klachtformulering:

Verzoeker klaagt erover dat het Openbaar Ministerie weigert hem een financiële vergoeding toe te kennen voor de 184 luchtafzuigkasten die op last van het Openbaar Ministerie onder hem in beslag zijn genomen en die niet kunnen worden teruggegeven.

Deze klachtformulering is tot stand gekomen op basis van de brief van de advocaat van verzoeker en zijn telefonische toelichting. De klacht wordt aangemerkt als een klacht over de minister van Justitie en Veiligheid.

Wat ging er aan de klacht vooraf?

Verzoeker had een partij van 184 luchtafzuigkasten in zijn bezit. Deze had hij gekocht van de heer X. Op 30 juni 2015 legde het Openbaar Ministerie (OM) beslag op de luchtafzuigkasten. De heer X zou volgens het OM de kasten gestolen hebben van de heer Y. Verzoeker werd verweten dat hij redelijkerwijs had moeten vermoeden dat de kasten door de heer X uit diefstal waren verkregen. Hij werd daarom verdacht van schuldheiling.

Op 22 november 2016 werd de strafzaak tegen verzoeker door het OM geseponeerd, wegens onvoldoende wettig en overtuigend bewijs. Vervolgens wilde verzoeker de luchtafzuigkasten terug. Hij diende daartoe een klaagschrift in bij de rechtbank Midden-Nederland op basis van artikel 552a van het Wetboek van Strafvordering.¹ Op de zitting verzette het OM zich tegen de teruggave. De heer Y was ook opgeroepen, maar verscheen niet.

Op 12 april 2017 bepaalde de rechtbank dat de luchtafzuigkasten terug moesten worden gegeven aan verzoeker. De rechtbank stelde dat als hoofdregel geldt dat de goederen moeten worden teruggegeven aan degene die ze had vóór het beslag, tenzij een ander redelijkerwijs als rechthebbende moet worden aangemerkt. Nu de heer Y niet was verschenen, noch een klaagschrift had ingediend, zag de rechtbank onvoldoende grond om aan te nemen dat Y redelijkerwijs als rechthebbende moest worden aangemerkt. Daarom zag de rechtbank geen reden af te wijken van de hoofdregel en gaf opdracht om de kasten terug te geven aan verzoeker. Tegen de beslissing van de rechtbank werd geen beroep in cassatie ingesteld door het OM. Het OM ging echter ook niet over tot teruggave van de kasten aan verzoeker.

Wat was de oorspronkelijke klacht?

De advocaat van verzoeker dient op 18 december 2017 een klacht in bij het parket Midden-Nederland vanwege het uitblijven van de teruggave van de goederen aan verzoeker. Hierop komt geen reactie. De advocaat stuurt daarop op 5 juli 2018 een e-mail aan het parket. Daarin vraagt hij om zo snel mogelijk de goederen terug te geven, of anderszins verzoeker schadeloos te stellen door een financiële compensatie ter hoogte van de vervangingswaarde.

¹ Zie bijlage onder 'Wetgeving'.

Welke reactie komt er op de klacht?

Het parket Midden-Nederland reageert met een brief van 6 augustus 2018. Het parket schrijft dat de heer Y begin juni 2015 aangifte heeft gedaan van diefstal van 228 luchtafzuigkasten. Nadat op 30 juni 2015 beslag was gelegd op de luchtafzuigkasten van verzoeker, werd de heer Y op 19 juli 2015 als bewaarder van die kasten aangemerkt.

Op 15 januari 2018, ná ontvangst van verzoekers klacht, heeft een medewerker van het OM contact opgenomen met de heer Y. Toen bleek dat de heer Y de luchtafzuigkasten inmiddels niet meer in zijn bezit had. Teruggave van de kasten aan verzoeker was hierdoor niet meer mogelijk.

Het parket weigert om financiële compensatie toe te kennen. Het parket stelt dat in 2015 rechtmatig beslag is gelegd, vanwege de gerede verdenking van schuldheiling. De heer Y is als bewaarder aangemerkt, omdat het OM ervan uitging dat hij de rechtmatige eigenaar van de kasten was. Het OM stelt dat de beslissing van de rechtbank dat de goederen terug moesten naar verzoeker werd genomen in het kader van een beklagprocedure en daarom slechts heeft te gelden als een ordemaatregel. Deze beslissing laat volgens het OM 'de civielrechtelijke verhoudingen onverlet'. Daarmee wordt bedoeld dat de uitspraak geen invloed heeft op de vraag wie de eigenaar is van de kasten.

Het OM redeneert dat verzoeker nooit rechtmatig eigenaar is geworden van de luchtafzuigkasten, omdat hij bij het verkrijgen van de kasten niet te goeder trouw was, als bedoeld in artikel 3:86 Burgerlijk Wetboek.² Verzoeker had niet zomaar uit mogen gaan van een legale herkomst van de kasten, maar zelf grondig onderzoek moeten verrichten. Volgens het OM is gebleken dat verzoeker de luchtafzuigkasten bij een niet-erkend bedrijf heeft gekocht en dat hij hiervan geen factuur kon overleggen. Uit de inkoopbon blijkt dat verzoeker de luchtafzuigkasten in juni 2015 voor € 9800 contant geld heeft gekocht. Ook zou volgens het OM niet blijken dat verzoeker voldoende onderzoek had verricht naar de herkomst van de goederen. Op grond van deze redenen kan verzoeker zich volgens het OM niet beroepen op kopersbescherming en kan dus niet worden gesteld dat hij op enig moment het eigendom van de kasten heeft verkregen. Hij heeft daarom ook geen schade geleden door het verlies van de kasten, vindt het OM.

De advocaat van verzoeker wendt zich vervolgens op 5 september 2018 tot het College van procureurs-generaal met een nieuw verzoek tot schadevergoeding. De advocaat verzoekt om een schadevergoeding van € 35.364,80 exclusief BTW, berekend op basis van de gemiddelde inkoopprijs van een luchtafzuigkast. Het College reageert met een brief van 10 december 2018. Het College laat weten dat zij niet fungeert als beroepsinstantie voor beslissingen van hoofdofficieren van justitie in schadevergoedingszaken. Het College treedt dan ook niet in de beslissing van de hoofdofficier en ziet overigens ook geen reden om af te wijken van diens standpunt. Het College stelt dat verzoeker terecht naar voren brengt dat de beslissing van de rechtbank ten uitvoer gelegd had moeten worden. Maar, de tenuitvoerlegging van die beslissing is niet meer mogelijk. De vraag is daarom volgens het College of verzoeker schade lijdt doordat de beslissing van de rechtbank niet ten uitvoer kan worden gelegd. Het College deelt het standpunt van de hoofdofficier dat dat niet zo is, omdat uit het dossier niet blijkt dat verzoeker eigenaar is geworden van de luchtafzuigkasten. Het College voegt daaraan toe dat sprake is van een civielrechtelijk geschil tussen verzoeker en de heer Y, nu de heer Y de kasten niet meer heeft. Verzoeker moet zich daarom volgens het OM tot de heer Y wenden als hij zijn schade vergoed wil zien.

² Zie bijlage onder 'Wetgeving'.

Hoe reageerde verzoeker?

De advocaat van verzoeker stelt dat de beslissing van het OM om geen financiële compensatie toe te kennen niet alleen nadelig is voor verzoeker, maar ook uitermate zorgelijk, omdat het OM bewust een bevel van de rechtbank negeert. Daarnaast stelt hij dat het OM geen rekening heeft gehouden met het feit dat het OM zelf de luchtafzuigkasten in bewaring heeft gegeven bij de heer Y. Het verkopen van de goederen waarop beslag ligt is een strafbaar feit, namelijk het onttrekken van die goederen aan het beslag. Het OM had meer toezicht moeten houden op de bewaarder en is dus tekortgeschoten in haar zorgplicht, aldus de advocaat. De advocaat stelt zich op het standpunt dat het optreden van het OM onzorgvuldig en onrechtmatig is.

Wat is het oordeel van de Nationale ombudsman?

De Nationale ombudsman deed onderzoek naar de volgende klacht:

Verzoeker klaagt erover dat het Openbaar Ministerie weigert hem een financiële vergoeding toe te kennen voor de 184 luchtafzuigkasten die op last van het Openbaar Ministerie onder hem in beslag zijn genomen en die niet kunnen worden teruggegeven.

De ombudsman toetst aan de toepasselijke behoorlijkheidsvereisten. In dit geval zijn dat de vereisten van voortvarendheid en betrouwbaarheid. Het vereiste van voortvarendheid houdt in dat de overheid zo snel en slagvaardig als mogelijk handelt. Het vereiste van betrouwbaarheid houdt in dat de overheid binnen het wettelijk kader en eerlijk en oprecht handelt, doet wat zij zegt en gevolg geeft aan rechterlijke uitspraken.

De rechtbank heeft op 12 april 2017 een last tot teruggave van de luchtafzuigkasten opgelegd. Die beslissing is veertien dagen na bekendmaking onherroepelijk geworden. Het OM ondernam hierop aanvankelijk geen actie. Na een klacht van de advocaat van verzoeker over het uitblijven van de teruggave, nam het OM in januari 2018 contact op met de heer Y. De ombudsman kan dit niet anders interpreteren dan als een poging om de luchtafzuigkasten bij hem terug te vragen om deze aan verzoeker over te dragen. Omdat bleek dat de heer Y de kasten niet meer had, kon dat niet. Toen liet het OM het er kennelijk bij zitten en werd verzoeker niet geïnformeerd. Pas na rappel op de klacht – bijna acht maanden later – kreeg verzoeker te horen dat de kasten niet meer konden worden teruggegeven. Deze gang van zaken acht de ombudsman in strijd met het vereiste van voortvarendheid. Het OM had eerder contact moeten opnemen met de heer Y. Dan had deze de kasten mogelijk nog onder zich gehad.

Omdat de kasten niet meer konden worden teruggegeven, kwam de vraag aan de orde of aan verzoeker een financiële compensatie moest worden toegekend. Naar het oordeel van de ombudsman moet die vraag, gezien het oordeel van de rechtbank, evident met 'ja' worden beantwoord. Nu uitvoering van de last tot teruggave niet meer mogelijk is, moet verzoeker zoveel mogelijk in de positie worden gebracht die hij had gehad als de last tot teruggave zou zijn uitgevoerd. Die verantwoordelijkheid ligt bij het OM. Het OM was als beslaglegger immers verantwoordelijk voor de goederen tijdens het beslag. Het OM koos ervoor om de goederen bij de heer Y onder te brengen. Nu de heer Y de goederen gedurende het beslag verkocht heeft, draagt het OM nog steeds de verantwoordelijkheid en kan zij verzoeker niet verwijzen naar de heer Y.

De argumenten die het OM naar voren brengt, gaan aan de kern van de klacht voorbij. Het argument dat een rechterlijke beslissing in het kader van een beklagprocedure slechts een ordemaatregel betreft en niets zegt over de vraag wie eigenaar was van de kasten, gaat niet op. Er kon en kan nooit een strafrechtelijke bodemprocedure volgen, omdat de aanklacht al was geseponeerd op het moment dat de beklagprocedure liep. Er is ook geen procedure geweest tussen verzoeker en de heer Y bij de civiele rechter. De beslissing van de beklagrechter is de enige en doorslaggevende rechterlijke toets. De rechtbank bepaalde dat de luchtafzuigkasten terug moesten worden gegeven aan verzoeker en overwoog daarbij bovendien expliciet dat verzoeker als rechthebbende moet worden aangemerkt en niet de heer Y. Het is onbehoorlijk dat het OM vervolgens nog in twijfel trekt dat verzoeker rechtmatig eigenaar van de luchtafzuigkasten is geworden. Het betrouwbaarheidsvereiste brengt mee dat de beslissing van de rechter ten uitvoer gelegd had moeten worden, of in dit geval, dat verzoeker gecompenseerd had moeten worden voor het feit dat uitvoering niet meer mogelijk is.

De ombudsman vindt het zorgelijk dat deze zaak niet op zich staat. Het is recentelijk vaker voorgekomen dat het OM de uitspraak van een onafhankelijke rechtbank in twijfel trekt en naast zich neerlegt.³ De redenering van het parket Midden-Nederland wijst er daarnaast op dat het OM burgers als daders blijft beschouwen, terwijl de aanklacht tegen hen is geseponeerd wegens gebrek aan bewijs. De rechtsstaat eist een andere houding van het OM.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van het Openbaar Ministerie is gegrond wegens schending van de vereisten van voortvarendheid en betrouwbaarheid.

Aanbeveling

De ombudsman beveelt de minister van Veiligheid en Justitie aan ervoor zorg te dragen dat het OM alsnog met de advocaat van verzoeker in contact treedt en een passende financiële compensatie overeenkomt voor het niet kunnen uitvoeren van een onherroepelijke rechterlijke beslissing.

De Nationale ombudsman,

Reinier van Zutphen

³ Zie bijvoorbeeld de rapporten 2017/014 en 2017/148.

Bijlage: Wetgeving

Artikel 552a Wetboek van Strafvordering

1. De belanghebbenden kunnen zich schriftelijk beklagen over inbeslagneming, over het gebruik van in beslag genomen voorwerpen, over het uitblijven van een last tot teruggave, over het al dan niet toepassen van de in artikel 116, vierde lid, neergelegde bevoegdheid, over de vordering van gegevens, over de vordering medewerking te verlenen aan het ontsleutelen van gegevens, over de kennisneming of het gebruik van gegevens, vastgelegd tijdens een doorzoeking of op vordering verstrekt, over de kennisneming of het gebruik van gegevens, opgeslagen, verwerkt of overgedragen door middel van een geautomatiseerd werk en vastgelegd bij een onderzoek in zodanig werk, over de kennisneming of het gebruik van gegevens als bedoeld in de artikelen 100, 101 en 114, over de vordering gegevens te bewaren en beschikbaar te houden, alsmede over de ontoegankelijkmaking van gegevens, aangetroffen in een geautomatiseerd werk, bedoeld in artikel 125o, de opheffing van de desbetreffende maatregelen of het uitblijven van een last tot zodanige opheffing.
2. De belanghebbenden kunnen schriftelijk verzoeken om vernietiging van gegevens, vastgelegd tijdens een doorzoeking of op vordering verstrekt.
3. Het klaagschrift of het verzoek wordt zo spoedig mogelijk na de inbeslagneming van de voorwerpen of de kennisneming of ontoegankelijkmaking van de gegevens ingediend ter griffie van het gerecht in feitelijke aanleg, waarvoor de zaak wordt vervolgd of het laatst werd vervolgd. Het klaagschrift of het verzoek is niet ontvankelijk indien het is ingediend op een tijdstip waarop drie maanden zijn verstreken sedert de vervolgte zaak tot een einde is gekomen.
4. Indien een vervolging niet of nog niet is ingesteld wordt het klaagschrift of het verzoek zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen twee jaren na de inbeslagneming, kennisneming of ontoegankelijkmaking ingediend ter griffie van de rechtbank van het arrondissement, binnen hetwelk de inbeslagneming, kennisneming of ontoegankelijkmaking is geschied. De rechtbank is bevoegd tot afdoening tenzij de vervolging mocht zijn aangevangen voordat met de behandeling van het klaagschrift of het verzoek een aanvang kon worden gemaakt. In dat geval zendt de griffier het klaagschrift of het verzoek ter afdoening aan het gerecht, bedoeld in het vorige lid.
5. De griffier van het gerecht dat tot afdoening bevoegd is, zendt aan degene bij wie het voorwerp is in beslag genomen, indien hij noch de klager is, noch afstand van het voorwerp heeft gedaan, en zijn adres bekend is, onverwijld een afschrift van het klaagschrift en deelt hem mee dat hij zijnerzijds een klaagschrift kan indienen. Op last van de voorzitter van het gerecht stelt de griffier tevens andere belanghebbenden van het klaagschrift in kennis, hun de gelegenheid biedende hetzij zelf binnen een in de kennisgeving te vermelden termijn een klaagschrift in te dienen, betrekking hebbend op hetzelfde voorwerp of dezelfde gegevens, hetzij tijdens de behandeling van het klaagschrift te worden gehoord. In het laatste geval geldt de kennisgeving als oproeping.
6. De behandeling van het klaagschrift of het verzoek door de raadkamer vindt plaats in het openbaar.
7. Indien het klaagschrift is ingediend door een persoon met de bevoegdheid tot verschoning als bedoeld in artikel 218 beslist het gerecht binnen dertig dagen na ontvangst van het klaagschrift.
8. Acht het gerecht het beklag of het verzoek gegrond, dan geeft het de daarmede overeenkomende last.

Artikel 3:86 Burgerlijk Wetboek

1. Ondanks onbevoegdheid van de vervreemder is een overdracht overeenkomstig artikel 90, 91 of 93 van een roerende zaak, niet-registergoed, of een recht aan toonder of order geldig, indien de overdracht anders dan om niet geschiedt en de verkrijger te goeder trouw is.
2. Rust op een in het vorige lid genoemd goed dat overeenkomstig artikel 90, 91 of 93 anders dan om niet wordt overgedragen, een beperkt recht dat de verkrijger op dit tijdstip kent noch behoort te kennen, dan vervalt dit recht, in het geval van overdracht overeenkomstig artikel 91 onder dezelfde opschortende voorwaarde als waaronder geleverd is.
3. Niettemin kan de eigenaar van een roerende zaak, die het bezit daarvan door diefstal heeft verloren, deze gedurende drie jaren, te rekenen van de dag van de diefstal af, als zijn eigendom opeisen, tenzij:

- a. de zaak door een natuurlijke persoon die niet in de uitoefening van een beroep of bedrijf handelde, is verkregen van een vervreemder die van het verhandelen aan het publiek van soortgelijke zaken anders dan als veilinghouder zijn bedrijf maakt in een daartoe bestemde bedrijfsruimte, zijnde een gebouwde onroerende zaak of een gedeelte daarvan met de bij het een en ander behorende grond, en in de normale uitoefening van dat bedrijf handelde; of
 - b. het geld dan wel toonder- of orderpapier betreft.
- 4. Op de in het vorige lid bedoelde termijn zijn de artikelen 316, 318 en 319 betreffende de stuiting van de verjaring van een rechtsvordering van overeenkomstige toepassing.